

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Huttunen, Miia; Jakonen, Mikko; Kumpulainen, Kaisu; Vierimaa, Sanna; Villman, Emmi

Title: "Se oli niin selkeesti semmonen tutkijakoulutus" : alumnien kokemuksia kulttuuripolitiikan yliopisto-opintojen roolista asiantuntijuuden rakentumisessa

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Kulttuuripolitiikan tutkimuksen seura, 2023

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Huttunen, M., Jakonen, M., Kumpulainen, K., Vierimaa, S., & Villman, E. (2023). "Se oli niin selkeesti semmonen tutkijakoulutus" : alumnien kokemuksia kulttuuripolitiikan yliopisto-opintojen roolista asiantuntijuuden rakentumisessa. Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja, 7(1), 25-42. <https://doi.org/10.17409/kpt.127926>

Miia Huttunen, Mikko Jakonen, Kaisu Kumpulainen,
Sanna Vierimaa, Emmi Villman

”SE OLI NIIN SELKEESTI SEMMONEN TUTKIJAKOULUTUS”

*Alumnien kokemuksia kulttuuripolitiikan yliopisto-opintojen
roolista asiantuntijuuden rakentumisessa*

Tiivistelmä

2000-luvun työelämän ja koulutuksen haasteena on kyky tunnistaa, tunnustaa ja kohdata erilaisia tiedon ja asiantuntijuuden muotoja. Tämä näyttäytyy erityisen tärkeänä kulttuurialalla, jota leimaa sekä eri sektorirajat ylittävä yhteistyö että hanketyöpainotteinen työelämän rakenne. Työelämän muuttunut todellisuus asettaa haasteita alan asiantuntijoiden kouluttamiselle. Artikkelissa tarkastelemme, kuinka kulttuuripolitiikan alumnit kokevat yliopisto-opintojen roolin asiantuntijuuden rakentumisessa, työelämätaitojen opiskelussa ja työelämään siirtymisen tukemisessa. Artikkelin aineisto koostuu kahdeksan kulttuurialan alumnin teemahaastattelusta. Keskeisenä haasteena asiantuntijuuden rakentumiselle näyttäytyy kulttuuripolitiikan yliopistokoulutuksen kyky tarjota välineitä monipuolisen teoreettisen tiedon ja käytännöllisen osaamisen linkittämiseen sekä oman osaamisen rakentamiseen, sanoittamiseen ja tunnistamiseen opintojen aikana. Tulkitsemme tämän osoituksena kulttuuripolitiikan yliopistokoulutuksen haasteista tunnistaa muuttuvan työelämän mukanaan tuomat vaatimukset asiantuntijuudelle, ja toisaalta ymmärtää asiantuntijuuden eri muotojen tunnistaminen ja kehittäminen itsessään työelämätaidona.

*Avainsanat: akateeminen asiantuntijuus, työelämätaidot, kulttuuripolitiikan
yliopistokoulutus, kollektiivinen asiantuntijuus*

Johdanto

2000-luvulla keskustelu asiantuntijuuden murroksesta on voimistunut. Erityisesti akateemista asiantuntijuutta on haastettu yhteiskunnassa, mediassa ja sosiaalisessa mediassa niin poliitikkojen, maallikkojen kuin toisten asiantuntijoiden taholta (Collins & Evans, 2008; Jakonen 2017, s. 52–68; Korvela & Vuorelma, 2017; Välvirronen, 2016, s. 11–24). Asiantuntijuuden murroksessa ei kuitenkaan ole kyse vain talou-

dellisista intresseistä, populistisesta politiikasta tai tiedevastaisuudesta. Pitkälle koulutetuissa digitalisoituissa tietoyhteiskunnissa 1900-luvulta peräisin olevat asiantuntijuuden mallit, niiden yhteiskunnalliset asemat sekä työn organisaatio ovat kokonaisuudessaan muuttaneet. (Ball, 2008; Hakkarainen, 2021, s. 23–32; Lamberg, 2014; Susskind & Susskind, 2016.) Vaikka akateemisen asiantuntijuuden asema on edelleen vankka, on sen rinnalle noussut keskustelua myös muunlaisten asiantuntijuuksien

tarpeesta, sekä tiedon- ja ongelmaratkaisun erilaisista muodoista. Asiantuntijuutta koskevat käsitykset ja normit ovat osa yhteiskuntaa ja työelämää, ja yhteiskunnan muuttuessa myös asiantuntijuus ja asiantuntijatyö muuttuvat. (Haapakoski, 2002; Jakonen, 2017, s. 69–85; Susskind & Susskind, 2016.)

Perinteinen akateeminen asiantuntijuus, jonka tuottajana ja uusintajana yliopistot ja korkeakoulut ovat toimineet, hahmottuu tieteenalakohtaisena tietona, joka rakentuu teoreettisen tiedon ja tieteellisen tutkimuksen varaan. Modernin yhteiskunnallisen työn- ja vallanjaon perinteessä akateeminen tieto on usein asettunut hierarkkisesti korkeampaan asemaan työelämässä tarvittavien taitojen ja niihin koulutuksella hankittavan käytännön osaamisen kanssa. Tieteellisen tiedon ja suorittavan työn on nähty olevan kaukana toisistaan. Niitä välittämään on rakennettu erilaisia soveltavia ja pragmaattisia tiedon, opetuksen, koulutuksen ja asiantuntijuuden muotoja. (Jakonen, 2017, s. 32–42; Konttinen, 1991, s. 180–260; Welker 1992.)

Nykypäivän työelämän moniammatillinen todellisuus tiimityö- ja verkostokeskeisyydessään haastaa perinteisen yliopistokoulutuksen tuottaman käsityksen akateemisesta, usein yksilön älylliseen kyvykkyyteen perustuvasta asiantuntijuudesta. Työelämän murroksessa, jossa myös asiantuntijuuden yhteiskunnallinen asema muuttuu, nousee kriittisen tarkastelun kohteeksi akateemisen koulutuksen kyky tunnistaa ja tunnustaa muunlaista kuin akateemista osaamista ja asiantuntemusta sekä tuottaa työelämässä tarvittavaa monipuolista monimuotoista ja oppivaa asiantuntijuutta. Akateemista asiantuntijuutta ei siis nykykeskusteluissa nähdä enää yksiselitteisesti tiedollisen ja yhteiskunnallisen hierarkian huipulla olevana auktoriteettina, vaan integroituneena osana monipuolista yhteiskunnallista ongelmanratkaisua ja moniammatillista työelämää. (Collings & Evans, 2008; Haapakoski, 2002; Noordegraaf, 2007; Susskind & Susskind, 2016.)

2000-luvun työelämässä edellytettävän monimuotoisen asiantuntijuuden kehittämisen kannalta on olennaista, että asiantuntijuutta ra-

kentava koulutus koostuu tieteellisen tietämisen ja työelämätaitojen välisestä vuorovaikutuksesta (ks. Tynjälä ym., 2020). Keskeinen kysymys on, kuinka akateemisten asiantuntijoiden koulutuksessa voidaan yhtäaikaaisesti edistää sekä tieteellisen ajattelun, monipuolisen asiantuntijuuden tunnistamisen ja kohtaamisen, että yleisten tietotyöhön liittyvien työelämätaitojen kehittymistä. Tämä haaste koskee erityisesti yliopistoa, joissa teoreettis-metodologinen koulutus on keskeisempää kuin ammattikorkeakouluissa jo lainsäädännön kautta. Yliopistojen yliopistolain mukaisena tehtävänä on edistää tieteellistä tutkimusta, sivistystä ja ylintä opetusta (Yliopistolaki §2), kun taas ammattikorkeakoulujen tehtäväksi on määritelty tutkimuksen ja sivistyksen lähtökohdista juuri työelämään ja ammatilliseen asiantuntemukseen, ja sen kehittämiseen tähtäävä korkeakouluopetus (Ammattikorkeakoululaki §4). Molempia koulutusinstituutioita koskevana haasteena näyttäytyy huoli kasvavista paineista korkeakoulutettujen määrän lisäämisestä. Tästä seuraa "tehokkaamman" tutkintojen tuottamisen vaikutus mahdollisuuksiin tukea ja tunnistaa opiskelijoiden asiantuntijuuden kehittymistä riittävässä määrin.

Kulttuuripolitiikan alalla asiantuntijan työ kiinnittyy perinteisesti hallintoon, sekä erilaisiin verkostoihin ja kehittämisprojekteihin. 2020-luvun kulttuuripolitiikan työkenttä sisältää runsaasti erilaisia tehtäviä, kuten koordinoimista, hallinnoimista ja tuottamista, joissa työskennellään hyvinkin erilaisten osajien, ammattilaisten ja asiantuntijoiden kanssa. Monipuolinen työkenttä heijastuu opiskelijoiden huolena koulutuksen tarjoamien työelämätaitojen ja osaamisen riittävydestä (Kumpulainen ym., 2020; Pyykkönen ym., 2019). Kulttuuripolitiikan alalla tehtävä monipuolinen työ tarjoaa siksi erinomaiset mahdollisuudet tarkastella, kuinka työelämässä tarvittava ymmärrys asiantuntijuudesta otetaan huomioon alan yliopistokoulutuksessa. Se johtaa myös tarkastelemaan uudelleen asiantuntijuuden ja työelämätaitojen välistä lähtökohtaista vastakkainasettelua. Tässä artikkelissa vastakkainasettelua puretaan esittämällä, että kulttuuripolitiikan yliopistokoulutuksen suurin anti työelämätaitoihin voisi

olla kyky vahvistaa teoreettisen ja käsitteellisen asiantuntemuksen antamia edellytyksiä kohdata 2000-luvun työelämän vaatimaa monipuolista, soveltavaa ja osaamisen tunnistavaa asiantuntijuutta.

Artikkeli perustuu Jyväskylän yliopistossa vuosina 2018–19 toteutettuun alumnitutkimukseen, jonka tarkoituksena oli hankkia tietoa uuden Kulttuurit ja yhteisöt muuttuvassa maailmassa -tutkinto-ohjelman (KUMU)¹ kehittämiseen. Yksi tutkimuksen tavoitteista oli selvittää alumnien kokemuksia yliopisto-opintojen aikana karttuneista työelämätaidoista. Tutkinto-ohjelmassa yhdistyvät kulttuuripolitiikan, etnologian ja antropologian oppiaineet, minkä vuoksi osan haastateltavista opiskelutausta on kahdessa viimeksi mainitussa oppiaineessa. Aineistoa analysoidessa nousi esiin erityisesti kulttuuripolitiikkataustaisten alumnien puheessa näkyvä huomio työelämätaitojen ja asiantuntijuuden kytköksistä ja näiden haasteista suhteessa muuttuvan työelämän vaatimuksiin. Tämän huomion pohjalta artikkeli keskittyy tarkastelemaan kysymystä siitä, minkälaisina kulttuuripolitiikan alumnit kokevat yliopisto-opintojen roolin asiantuntijuuden rakentumisessa, työelämätaitojen opiskelussa ja työelämään siirtymisen tukemisessa. Kiinnostuksen kohteena ei siis ole niinkään asiantuntijuus ja sen kehittäminen yksilön oppimisen näkökulmasta, vaan haastateltavien tulkinnat yliopistoinstituution mahdollisuuksista tarjota välineitä monipuolisen asiantuntijuuden kehittämiseen ja tunnistamiseen osana työelämätaitoja suhteessa muuttuvan työelämän todellisuuteen ja vaatimuksiin. Tätä kautta artikkelin laajempänä tavoitteena on avata keskustelua kulttuuripolitiikan yliopistokoulutuksesta ja sen mahdollisista kehittämistarpeista, sekä kiinnittää yleisemminkin huomiota yliopistokoulutuksen ja työelämän väliseen kytkökseen koulutuksessa kehittyvän asiantuntijuuden kysymyksen kautta.

Esittelemme ensin 2000-luvun tietoyhteiskunnan asiantuntijuuteen liittyviä muutoksia. Korostamme, että 2000-luvun digitalisoituvassa tietoyhteiskunnassa asiantuntijuus monimuotoistuu. Aineiston analyysin ja lähdekirjallisuuden ohjaamana lähestymme tässä artikkelissa

asiantuntijuuden monimuotoistumista erityisesti kollektiivisen asiantuntijuuden käsitteellä. Tätä hyödynnämme analyttisenä kattokäsitteenä kuvaamaan oppivaa ja monimuotoista asiantuntijuutta sekä viittaamaan erilaisiin tapoihin ymmärtää asiantuntijuus yhteisön tuottamana tietona ja osaamisena yksilön kognitiivisten kykyjen sijaan (Hakkarainen & Paavola, 2006; Parviainen, 2006; Koivunen, 2009), mutta jonka kuitenkin näemme edellyttävän myös kehitettävissä olevia yksilön kognitiivisia ja sosiaalisia kykyjä. Asiantuntijuus kehittyy siis yhtäältä yhdessä tekemisen ja osallistumisen sekä toisaalta yksilön omaan tiedonhankintaan liittyvien toimien kautta (ks. esim. Hörkkö ym. 2019) suhteessa yhteisöön ja ympäristöön (Pyöriä 2016). Tämän jälkeen esittelemme tutkimusaineistomme ja tutkimusmenetelmät. Artikkelin varsinaiset analyysiluvut vastaavat esittämäämme tutkimuskysymykseen koskien yliopisto-opintojen, työelämän ja asiantuntijuuden suhdetta ja keskittyen haastateltavien kokemuksiin kulttuuripolitiikan yliopistokoulutuksen mahdollisuuksista tukea ja tunnistaa asiantuntijuuden kehittymisen prosessia. Nostamme teema-analyysin pohjalta lähempään tarkasteluun kaksi pääteemaa, joista ensimmäisenä käsittelemme asiantuntijuutta ja yleisiä työelämätaitoja, ja toisena asiantuntijaksi kehittymistä opintojen aikana ja niiden jälkeen.

Analyysissämme keskeisiksi tuloksiksi nousivat eri alojen asiantuntijoiden yhteistyötä edistävän soveltamisen, sekä monimuotoisen teoreettisen ja käytännöllisen osaamisen ja oppimisen teemat, jotka mahdollistavat asiantuntijuuden ymmärtämisen ongelmanhahmottamisen ja ratkaisemisen kollektiivisen asiantuntemuksen prosessina. Aineiston analyysin tulokset voidaan tiivistää kolmeen keskeiseen huomioon. Ensiksi, alumnit kokivat yliopisto-opinnoissa tavoitellun asiantuntijuuden rakentuvan teoreettiselta pohjalta alakohtaisen substanssiosaamisen kautta, mikä hahmotettiin käytännön työelämätaitojen vastakohtana. Toiseksi, alumnit näkivät asiantuntijuuden kehittyvän yliopisto-opinnoissa selkeästi opintokaareen sidottuna prosessina. Kolmanneksi, käytännössä varsinaisen asiantuntijuuden koet-

tiin rakentuvan ja syvenevän vasta opintojen jälkeen. Artikkelin päätännössä pohdimme, miltä akateemisen asiantuntijuuden rakentuminen yliopistokoulutuksessa vaikuttaa kulttuuripolitiikan kontekstissa tarkasteltuna, ja kuinka sitä voisi jatkossa kehittää.

Soveltava, osaava ja oppiva kollektiivinen asiantuntijuus

2000-luvulla yliopistoissa on herätty näkemään laaja-alaisen osaamisen merkitys (Isacson, Slotte & Wicström-Grotell, 2020; Ursin, Hyytinen & Silvennoinen, 2021). Yksi tärkeä syy tähän on se, että tarve puhtaasti tieteellisen asiantuntijuuden kouluttamiselle on yhteiskunnassa rajallinen. Vaikka jatkotutkintoon hakeutuneiden määrä on kasvanut koko 2000-luvun ja vuonna 2021 2580 opiskelijaa aloitti tohtorintutkintoon valmistavan koulutuksen, vain 10 % valmistuneista maistereista jatkaa tohtorintutkintoon (Vipunen, 2022). Heistäkin vain osa suuntautuu puhtaasti tieteelliselle uralle. Suurin osa yliopisto-opiskelijoista valmistuu yliopistosta alemmalla tai ylemmällä korkeakoulutuskinnolla, ja suuntaa erilaisiin asiantuntijatöihin. Jos yliopistojen koulutus keskittyy vain alakohdittaisen ja tiedollisesti painottuneen akateemisen asiantuntijuuden tuottamiseen, eivät yliopiston tuottamat asiantuntijat välttämättä saa sellaisia työelämäkompetensseja, joita he tarvitsivat toimiessaan asiantuntijoiden 2000-luvun työmarkkinoilla. (Nykänen & Tynjälä, 2012.)

Asiantuntijuus voidaan nähdä erityisenä tietotyön mallina, jossa asiantuntijuus kumpuaa niin tiedollisista yhteisöistä ja sosiaalisesta rakenteesta kuin markkinoista ja työmarkkinoista (Scarborough 1996). 2000-luvun käsitys asiantuntemuksesta korostaa, että tieteellisen tiedontuotannon lisäksi tietoa ja asiantuntemusta muodostuu myös erilaisissa muissa yhteiskunnallisissa prosesseissa, kuten työssä, harrastuksissa, koulutuksessa, sekä erilaisissa digitaalisissa ja sosiaalisissa verkostoissa. Näissä prosesseissa korostuvat pelkän staattisen ja yksilön kognitiivisiin kykyihin liittyvän tietämisen lisäksi osaaminen, käytännön kokemus ja taitaminen – sekä tilanteissa muodostuva on-

gelmanratkaisukyky, joka liittyy usein erilaisen teoreettisten, tiedollisten ja käytännöllisten elementtien yhdistelyyn. Nykytyöelämän edellyttämä asiantuntijuuden mukautuva luonne, sekä sektoreiden rajat ylittävien verkostojen ja yhteistyön merkitys asiantuntijuuden muutoksessa merkitsevät perinteiselle akateemiselle asiantuntijatyölle tyypillisen reaktiivisen ja yksilöasiantuntijan tekemän ongelmanratkaisun muuttuvan yhä enemmän proaktiiviseksi, kollektiiviseksi ja yhteisölliseksi prosessiksi. (Jakonen, 2017, s. 73–85; Mäki & Siirilä, 2020; Saaris-to, 2000; Susskind & Susskind, 2016.)

Erilaisten tiimien ja verkostojen merkityksen kasvaminen työelämässä kertoo paljon nykyaikaisesta asiantuntijuudesta. Asiantuntijatyössä tarvittava ongelmanratkaisu on usein niin vaativaa ja monimutkaista, ettei yksikään asiantuntija voi hallinta sitä yksin. Asiantuntijat eivät siis välttämättä ”kanna” mukanaan omilla kognitiivisilla kyvyillään ongelmanratkaisussa käytettävää kirjoista opittua tietoa, mutta he osaavat etsiä, arvioida, soveltaa ja käyttää sitä kulloisenkin tarpeen mukaan. Kompleksisten ongelmien ratkaisussa asiantuntijoiden tulee kyetä ymmärtämään ilmiöt ja ongelmat mahdollisimman monipuolisesti, sekä tunnistamaan erilaiset tiedon ja osaamisen tarpeet, joita ongelmanratkaisuun tarvitaan. (Hakkarainen, 2013; 2017; 2018; Jakonen, 2017; Susskind & Susskind, 2016.)

Työelämäkompetensseja on pyritty viimeisten vuosikymmenten aikana opettamaan ja sisällyttämään yhä enemmän yliopisto-opintoihin. Yliopistoissa opettavia taitoja luokitellaankin eri tavoilla (esim. Billing, 2003; Nykänen & Tynjälä, 2012). Niissä näkyy usein jako akateemiseen tieteenalaoosaamiseen ja geneerisiin työelämätaitoihin, mikä rakentaa vastakkainasettelua tieteellisen osaamisen ja työelämätaitojen välille. Tämä dikotomia antaa ymmärtää, että tutkimuksen tekeminen, tieteellinen ja kriittinen ajattelu eivät olisi osa työelämässä tarvittavaa osaamista, vaan jotain mitä tarvitaan ja jota voidaan kehittää pääasiassa akateemisessa maailmassa. Geneeriset työelämätaidot taas nähdään jonain sellaisena, joka ei suoraan kuulu tieteellisen tutkimuksen

tekemiseen. Kenties tästä dikotomiasta juontuen yliopistomaailmaa leimaa huoli siitä, että työelämäläheisyyden ja työelämätaitojen korostaminen opiskelussa saattaa äärimmillään johtaa tutkimustaitojen merkityksen ohenemiseen ja tieteellisen tason laskemiseen akateemisessa koulutuksessa (Kumpulainen ym., 2020). Näin esitettynä työelämätaidot kuulostavat yliopistomaailmasta irrallisilta ja vierailta suhteessa yliopiston perustehtäviin. Tieteellisen tiedon ja työelämätaitojen erottelu ei kuitenkaan välttämättä ole kestävä ratkaisu tarkasteltaessa yliopistoa nykyaikaisia asiantuntijoita kouluttavana ja heidän monipuolista osaamistaan tuottavana instituutiona. Siksi työelämäosaamisen vahvistaminen osana yliopistokoulutuksen kautta rakentuvaa asiantuntijuutta edellyttää sekä työelämäläheisyyden kehittämistä että tieteellisen ja kriittisen ajattelun aseman turvaamista (Kotila & Palonen, 2018; Pyykkönen ym., 2019; Tunstall, 2018).

Yksi mahdollisuus tähän on rakentaa laaja-alaista, monimuotoiseen ja oppivaan asiantuntijuuteen tähtäävää osaamista, joka yhdistää tieteellisen ja käytännöllisen ulottuvuuden. Laaja-alaiseen osaamiseen tähtäävät akateemisten asiantuntijoiden työelämätaidot voidaan luokitella viiteen kategoriaan: 1) akateemiseen tiedonmuodostukseen ja tieteelliseen ajatteluun liittyvät taidot, 2) tiedon integraation taidot, 3) sosiaaliset ja viestintätaidot, 4) itsesäätelytaidot sekä 5) johtamis- ja verkostotaidot. (Nykänen & Tynjälä, 2012.) Nämä osaamisen viisi kategoriaa kuvaavat hyvin monimuotoisen ja oppivan asiantuntijuuden edellyttämiä ulottuvuuksia. Lisäksi nykyaikaiselle asiantuntijatyölle on olennaista kyky yhdistää Tynjälän (2020) erittelemaa neljää erilaista asiantuntijuuden elementtiä eli 1) käsitteellistä ja teoreettista ymmärrystä, 2) käytännöllistä osaamista, 3) itsesäätelytaitoja ja tietoja sekä 4) sosiokulttuurista tietoa. Nämä erottelut luovat nähdäksemme hyvän pohjan tunnistaa yliopisto-opetuksessa erilaisia asiantuntijatyön muotoja ja erilaisia 2000-luvun asiantuntijatyyppejä, sillä asiantuntijatyö Parviaisen (2006) mukaan ”edellyttää nykyisin kykyä tehdä yhteistyötä sekä toisten asiantuntijoiden että ’maallikoiden’, kuten asiakkaiden tai poti-

laiden kanssa.”

Nykytyöelämän asiantuntijuudelle asettamia monimuotoisen ja oppivan asiantuntijuuden vaatimuksia voidaan tarkastella kollektiivisen asiantuntijuuden käsitteen kautta. Kollektiivisen asiantuntijuuden keskeinen ajatus on, että tietoa tai asiantuntijuutta ei voida muodostaa tai käyttää yksin. Nyky-yhteiskunnan kompleksisten ongelmien ratkaisussa asiantuntijuutta ei voida myöskään kiinnittää tiettyihin yksilöihin, vaan tieto ja ongelmanratkaisu rakentuvat erilaisissa yhteisöllisissä, käytännöllisissä prosesseissa. Siksi nykyaikaisessa asiantuntijatyössä teoreettinen ymmärrys, erilaisten tietomuotojen ja asiantuntijuuksien tunnistaminen ja tieteellisen tiedon soveltaminen muuttuu yhä keskeisemmäksi osaamisalueeksi. Osaavan ja soveltavan akateemisen asiantuntijatyön edellytys puolestaan on jatkuva oppiminen ja kyky reflektoida teoreettisesti tehtyä työtä. Asiantuntijaksi oppiminen vaatiikin kykyä kasvaa oppivaksi asiantuntijaksi, kuten Mäki (2020) korostaa. Oppimisen edellytys on kyky huomata, huomioida ja hyväksyä omat tiedolliset, taidolliset ja osaamiseen liittyvät puutteet sekä kyky havaita toisten osaamista, tietoa ja taitoja. Tällöin yksi kollektiivisen asiantuntijuuden rakentumisen edellytys on asiantuntijoiden kyky tunnistaa ja tunnustaa monipuolisesti erilaista osaamista, tietoa ja taitoasiantuntemusta – jota syntyy erilaisissa yhteiskunnallisissa instituutioissa ja prosesseissa.

Käytännön toimintana kollektiivinen asiantuntijuus kerää yhteen asiantuntijajoukon kulloisenkin aihepiirin mukaisesti, ja tuottaa tarpeen- ja tilanteenmukaista tietoa, joka yhdistää universaalia tieteellistä tietoa, ongelmaan liittyvää spesifiä ja kokemuksellista tietoa, sekä esimerkiksi aikaisempia ongelmanratkaisumalleja. Kollektiivinen asiantuntijuus välittää ja soveltaa tietoa, mutta myös tuottaa omaehtoisesti sopivia tiedon ja asiantuntemuksen komponentteja tarpeen mukaisesti. Kollektiivinen asiantuntijuus siis korostaa kaikelle nykyaikaiselle työelämälle ja tuotannolle olennaisia kysymyksiä kompleksisesta mutta tehokkaasta organisaatiosta, työnjaosta, kommunikaatiosta ja johtamisesta. (Parviainen, 2006; Hakkarainen, Lallimo & Toikka,

Alumni	H1	H2	H3	H4	H5	H6	H7	H8
Etnologiasta /antropologiasta valmistunut	✓	✓	✓	✓	✓			
Kulttuuripolitiikasta valmistunut						✓	✓	✓
Tavoitteellista opiskelua tiettyyn ammattiin	✓	✓				✓		✓
Täydennyskoulutusta JYUn ulkopuolelta	✓	✓		✓			✓	✓
Useampi työharjoittelu opintojen aikana	✓				✓	✓		
Työnsaanti opintojen jälkeen on ollut vaikeaa		✓	✓	✓				

Taulukko 1: Alumniin tausta

2012; Hakkarainen, 2013; Lelebina & Gand, 2018; Friedrich, Vessey, Schuelke, Ruark & Mumford, 2009.)

Kollektiivisen asiantuntijuuden kulkemiseksi voidaan siis määrittellä asiantuntijuuden ymmärtäminen yhteisöllisesti rakentuvana prosessina, joka pohjaa tiedon soveltamiseen, osaamiseen ja oppimiseen. Nämä kollektiivisen asiantuntijuuden vaatimukset näkyvät erityisen selvästi kulttuuripolitiikan alalla, jonka toimintakentää leimaa yhtäältä taide- ja kulttuurikentän hallinnon ja toimijoiden rajat ylittävä monialainen yhteistyö ja kommunikaatio eri alojen asiantuntijoiden kanssa, sekä toisaalta kehittämis- ja hanketyöpainotteinen, usein sarjaan lyhyitä määräaikaista työsuhteita pohjaava prekaarin työelämän rakenne. Aineistomme analyysissä tutkimme, kuinka kulttuuripolitiikan alumnit kokivat yliopisto-opintojen roolin asiantuntijuuden rakentumisessa, työelämätaitojen opiskelussa ja työelämään siirtymisen tukemisessa.

Aineisto ja metodit

Artikkelin aineistona toimivat alumnihaastattelut (N=8) tehtiin syksyn 2018 ja kevään

2019 aikana. Etnologian ja antropologian (nykyisin myös kulttuuripolitiikan) opiskelijoiden ainejärjestö NEFA-Jyväskylä ry tiedotti tutkimuksesta jäsenistölleen Facebook-ryhmiensä kautta. Muutama haastateltava löytyi myös professoreiden kontaktien kautta. Haastatelimme yhteensä kahdeksan alumnia, jotka olivat valmistuneet joko etnologiasta/antropologiasta tai kulttuuripolitiikasta 2000-luvun puolella. Haastattelut kestivät 45 minuutista 150 minuuttiin. Kolme haastattelusta tehtiin Skypen kautta ja viisi haastattelua kasvokkain joko Jyväskylässä tai Helsingissä.

Haastattelut olivat luonteeltaan puolistrukturoituja ja niissä käytettiin samaa haastattelurunkoa. Aluksi keskusteltiin opintojen taustasta, jonka jälkeen siirryttiin pohtimaan työuraa ja tarvittavia työelämätaitoja. Seuraavissa osioissa keskusteltiin yhteiskunnallisesta vuorovaikutuksesta ja KUMU-tutkinto-ohjelman kehittämisestä. Haastattelujen yhteydessä alumneille annettiin nähtäväksi 25 erilaisen työelämätaidon lista. Alumneja pyydettiin miettimään, mitä työelämätaitoja he olivat oppineet opintojensa aikana ja mitä taitoja he olisivat toivoneet oppineensa. Samalla alumnit pohtivat, millaisia työelämätaitoja nykypäivän työelämässä tarvi-

taan ja miten näitä taitoja voisi oppia.

Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti haastattelut perustuivat haastatelluiden kokemuksille ja muistoille. Kokemuksilla viitataan haastateltavien elämyksiin, tuntemuksiin, ajatuksiin, taitoihin ja kykyihin (Kukkola, 2018). Taidot ja kyvyt tulivat erityisesti esille haastateltavien muistoissa siitä, mitä he olivat oppineet yliopisto-opinnoissaan ja yliopiston ulkopuolella työelämässä, harjoitteluissa, harrastuksissa sekä vapaaehtoistyössä. Litteroituja sivuja tuli yhteensä yli 100, joten aineistoa tarkasteltiin niin, mikä kulloisellekin kysymyksenasettelulle oli olennaista. Sen jälkeen samantyylliset ilmiöt yhdisteltiin (Ks. Alasuutari, 2012). Teemoiteltu data auttoi vertailemaan haastateltujen kokemuksia ja tarkastelemaan kokemusten moninaisuutta. Aineisto analysoitiin reflektiivisen temaattisen analyysin keinoin, mikä mahdollisti aineiston laadullisen tulkinnan suhteessa asiantuntijuuden teoretisointeihin ja käsitteellistykseen (Braun & Clarke, 2022).

Yliopisto-opinnot, työelämä ja asiantuntijuus

Tarkastelemme aineistomme avulla, kuinka kulttuuripolitiikan alumnit kokivat yliopisto-opintojen roolin asiantuntijuuden rakentumisessa, työelämätaitojen opiskelussa ja työelämään siirtymisen tukemisessa. Aineistosta tunnistettiin asiantuntijuuden rakentumisen kannalta olennaisina nähtyjä sisällöllisiä elementtejä lähtien liikkeelle konkreettisemmista työelämätaidoista ja edeten kohti abstraktimpaa ymmärrystä asiantuntijuuden rakentumisen osa-alueista. Haastatteluissa emme kysyneet suoraan asiantuntijuudesta ja sen rakentumisesta, vaan keskityimme haastateltujen näkemyksiin konkreettisista työelämätaidoista. Työelämäosaaminen linkittyy kuitenkin suoraan asiantuntijuuden rakentumisen prosessiin, mikä mahdollistaa yliopistokoulutuksen tarjoamien työelämätaitojen tai niiden puutteen tarkastelun suhteessa kollektiivisen asiantuntijuuden kehittymiseen. Työelämäosaaminen ja kyky soveltaa näitä taitoja voidaan nähdä konkreettisena polkuna kohti monimuotoista

ja oppivaa asiantuntijuutta, ja asiantuntijuuden tunnistaminen ja kehittäminen näin ollen itsessään ensiarvoisen tärkeänä työelämätaimana. Erityishuomio analyysissä asettuu haastateltavien kertomiin kokemuksiin yliopiston tarjoamista mahdollisuuksista asiantuntijuuden kehittymiseen ja tunnistamiseen suhteessa työelämän vaatimuksiin. Pääpaino analyysissä on kulttuuripolitiikan alumnien kertomuksilla, mutta näiden rinnalla ja näitä tukemassa hyödynnetään myös etnologiasta ja antropologiasta valmistuneiden haastateltavien vastauksia.

Asiantuntijuus ja yleiset työelämätaidot

Kysyttäessä opinnoissa karttuneista työelämätaidoista, koettiin opintosisällöt puutteellisina. Alumnit kuvasivat yliopisto-opintojen kautta kertyneitä työelämätaitojaan pääosin suhteessa käytännöllisiin taitoihin. Erilaisten asiantuntijuusmuotojen tunnistaminen yhtenä kollektiivisen asiantuntijuuden ehtona näyttäytyi alumnien puheessa neuvotteluna akateemisen asiantuntijuuden ja “kentän” asiantuntijuuden välillä. Aineistosta nousee esiin näkemys asiantuntijuudesta ja työelämätaidoista toisistaan erillisinä, joskin osittain limittyvinä osaamisalueina. Alumnien puheessa hahmottuu selkeänä ajatus siitä, että yliopistossa opetetaan pääasiassa tutkijan taitoja, kun taas työelämätaidot hankitaan jostain muualta, kuten vaikkapa opintojen aikana tehtävästä järjestötyöstä. Erillisiä osaamisalueita keskeisempänä määrittävät siis osaamisalueiden väliset suhteet (ks. Hakkarainen & Jääskeläinen, 2006).

Samoin kuin haastateltavien puheessa, yleisillä työelämätaidoilla viitataan yleensä koulutuksen tuottamaan, spesifistä oppialasta riippumattomaan tietotaitoon, johon liitetään oletusosaamisen sujuvaan siirrettävyyteen kontekstista toiseen huolimatta siitä, että myös generiset työelämätaidot ovat käytännössä sekä konteksti- että alapidonnaisia (Nykänen & Tynjälä, 2012). Yleisiä työelämätaitoja koettiin kertyneen opintojen aikana tehtyjen muiden töiden, vapaaehtoistyön ja luottamustoimien sekä harjoitteluiden kautta, mutta ei varsinaisissa yliopisto-opinnoissa. Opintojen aikana kertyneen

työkokemuksen kerrottiin parantavan merkittävästi työllistymismahdollisuuksia valmistumisen jälkeen. Sisällöstä riippumatta töiden koettiin näyttävän mahdolliselle työnantajalle, että ”tolta ainakin hommat hoituu” (H4). Opin-tojen aikainen työnteko myös opetti työelämän lainalaisuuksia, jotka eivät yliopisto-opintojen kautta olleet tulleet tutuiksi.

Haastatelluista kaikki kertoivat tehneensä vapaaehtoistöitä opintojen aikana. Erilaisten palkattomien töiden tekemistä pidettiin tyypillisenä kulttuurialle. Ne nähtiin paikkana esitellä omaa osaamista ja asiantuntemusta sekä keinona viestittää omasta aktiivisuudesta tuleville työnantajille sekä kartuttaa työkokemusta ja työelämätaitoja. Vapaaehtoistöissä hankitun kokemuksen kuvattiin näyttävätyvän työnantajan silmissä jopa yhtä arvokkaana kuin palkkatöistä saatu kokemus. Erityisesti yhdistystoiminta ja luottamustoimet kuvattiin myös arvokkaana mahdollisuutena kerryttää Nykäsen ja Tynjälän (2012) tunnistamia johtamis- ja verkostotaitoja sekä sosiaalisia ja viestintätaitoja.

Varsinaisista opintosisällöistä harjoittelun kuvattiin olevan tärkeässä asemassa työeläitöjen rakentumisessa. Harjoittelu näyttävätyivät alumnien haastatteluissa jopa muita opintoja ratkaisevammassa roolissa. Ne koettiin tilaisuutena rakentaa verkostoja ja todistaa oma osaamisensa niissä tapauksissa, joissa haastateltava oli työllistynyt suoraan harjoittelussa saatujen kontaktien kautta, sekä niissä, joissa harjoittelu toimi osoituksena työelämäosaamisesta täysin toiselle työnantajalle. Haastateltavat painottivat, etteivät yliopisto-opinnot yleisesti ”anna sitä lopullista silausta ikipäivänä” (H5), toisin kuin harjoittelujen kautta hankittu kokemus käytännön työelämästä. Toisaalta voidaan esittää, että harjoittelut itseasiassa tarjoavat paikan teoreettisen osaamisen soveltamiselle ja esimerkiksi harjoitteluraportit välineen tämän oppimiselle ja arvioinnille, sillä asiantuntijuuteen liittyy myös oman toiminnan reflektointin ulottuvuus ja oman osaamisen asemointi (Rouhelo & Trapp, 2013). Tässä suhteessa verrattiin yliopistoa ja ammattikorkeakouluja, ja ammattikorkeakoulusta valmistuneiden koettiin tuntevan kentän paremmin ja olevan tämän myötä

etulyöntiasemassa työmarkkinoilla juuri pakollisten harjoitteluiden ja niiden mukanaan tuomien työelämäkontaktien suuren määrän takia.

Opiskelijavaihdoista haastateltavat eivät kokeneet olleen mainittavaa hyötyä työelämätaitojen kartuttamisessa. Vastajat kuitenkin tunnustivat vaihdon vaikutuksen itsenäisyyden ja itsesäätelytaitojen kerryttäjänä, mikä näyttävätyy olennaisena osasena sekä asiantuntijuuden (Tynjälä ym., 2020) että yleisten työelämätaitojen (Nykänen & Tynjälä, 2012) rakentumisessa. Toinen tärkeä itsesäätelytaitojen kasvattaja oli alumnien mukaan maisterintutkimus, joka monelle opiskelijalle on ainoa pitkäjänteinen prosessi, jonka loppuunsaattamisesta opiskelija on itse vastuussa. Itsesäätelytaidot näyttävätyivät sekä työelämätaitojen että asiantuntijuuden suhteen gradun tekemisen merkittävimpänä antina. Projektinhallintataitojen lisäksi gradun koettiin opettaneen perusteet tutkimuksen tekemisestä sekä tiedonhankinnasta, mutta kasvattaneen myös viestintätaitoja.

Erilaiset opintojen aikana tehdyt työelämälähtöiset projektit puolestaan kuvattiin keinona saada työkokemusta, kasvattaa verkostoja ja päästä käsiksi työelämän käytänteisiin, kun taas yliopisto-opetus koettiin vain tutkimukseen valmistavaksi:

tää on just se, minkä takia mä hankkiudu in projekteihin eli siellä sai niitä työelämätaitoja, mitä ei opinnot tai opinnohjaus sillon oikeestaan niinku antanu. Eliikkä tota kyl mä koin sen sillä tavalla, et se oli niin selkeesti semmonen tutkijakoulutus, että ne ilman niitä projekteja niin sitä ois ollu aika kuutamolla sitten työelämän edessä, ku mä kuitenkin koko ajan halusin semmisiin konkreettisiin töihin (H3).

Projektit, kuten myös harjoittelu, paikkasivat alumnien puheiden mukaan muuten työelämätaitojen, kuten koordinointi- ja projektinhallintataitojen, osalta vaillinaisia opintosisältöjä. Opetussuunnitelman täydentämistä toivottiin tältä osin esimerkiksi valinnaisen projektiosaimiseen liittyvän sivuainekokonaisuuden kautta. Tutkijantaitojen painottuminen yliopistopohjaisen asiantuntijuuden keskiössä nostaa esiin

kysymyksen siitä, hahmotetaanko spesifi tutkijan pätevyys riittävänä ”virallisena” asiantuntijana toimimiseen ilman vaatimusta erillisistä, yleisimmistä työelämätaidoista tai erityisosaamisesta. Kiinnostavaa tästä näkökulmasta on huomio siitä, että vaikka myös kulttuuripolitiikan alalla yliopisto tuottaa virkahenkilöitä, se ei kuitenkaan varsinaisesti kouluta näihin tehtäviin.

Vastauksista nousi esiin ajatus siitä, että erilaiset projektit voivat toimia keinona keskustella teoreettisen osaamisen ja käytännön työelämän tarpeiden välillä esimerkiksi tutkimustiedon konkretisoinnin ja popularisoinnin kautta. Projektien koettiin opettavan kykyä kääntää oma akateeminen tieto ja osaaminen yleiskielelle. Projektit työelämälähtöisyydessään toimivat keinona kartuttaa tiedon integraatiotaitoja, jotka vastauksissa muuten asemoitiin ongelmaksi yliopistokoulutusperustaisen asiantuntijuuden rakentamisessa. Työelämälähtöiset projektit näyttäytyivät alumniin puheessa ensisijaisena keinona linkittää yhteen muuten erillisinä nähdyt ajatukset asiantuntijuudesta spesifinä teoreettisena osaamisena ja käytännön kautta hahmotetut työelämätaidot kiinnittäen huomion dialogisuuden merkitykseen asiantuntijuuden rakentamisessa. Tästä näkökulmasta asiantuntijuuden keskiöön asettuvatkin sekä tarve että kyky ylittää rajoja, ja rakentaa siltoja monialaisesti ja yhteisöllisesti (ks. Onnismaa, 2013), tarjoten näin käytännön työkaluja kollektiivisen asiantuntijuuden kehittymiselle.

Asiantuntijuus sen akateemisessa muodossa ymmärrettiin rakentuvaksi alakohtaisen osaamisen kautta ja sen koettiin käytännössä rakentuvan opintosisällöllisten valintojen kautta saavutettavalle teoreettiselle pohjalle. Juuri näistä syistä osa haastateltavista halusi pitää yllä rajaa yliopiston ja esimerkiksi ammattikorkeakoulujen välillä keskittäen huomion siihen, ettei yliopisto-opintojen tarkoitus lähtökohtaisesti olekaan tiettyyn ammattiin valmistaminen. Samalla haluttiin erottaa toisistaan yliopiston tarjoaman sivistyksen itseisarvo ja nyky-yliopistomaailmalle tyypillisenä nähty talouspuhe, joista jälkimmäiseen liitettiin vahva työelämäpainotus opinnoissa:

[...] jos kaikessa sit taas siin opiskelmissä on semmonen kauheen niinku työelämäorien-toitunu klangi niin se on kuitenkin vasta sitä opiskelua ja sitä pohjaa niin, ettei siit tuu semmonen valmennusohjelma-filis (H7).

Vastauksissa kiiteltiin yliopiston yleissivistävää roolia ja opintojen parhaaksi anniksi tässä suhteessa koettiin opintojen tarjoama laaja ymmärrys ihmisistä ja yhteiskunnista, sekä kokonaisnäkemys kulttuurialasta ja sen ilmiöistä. Tämän ymmärryksen puolestaan koettiin olevan ensiarvoisen tärkeää ja tarjoavan välineet aktiiviselle toimijuudelle työelämässä. Teoreettisen pääoman nähtiin tuottavan asiantuntijuutta ja osaamista sekä kentällä toimimiseen että sen muuttamiseen. Oman alan teoreettisen osaamisen merkityksestä kysyttäessä yksi kulttuuripolitiikan alumni takertui termiin ”oma ala”, sillä se määrittää vahvasti sitä, mitä pitäisi osata ja kuinka paljon:

Huhuh, mikä on oma ala? Tutkijana ei varmaan oiskaan riittävä. Onko gradu tutkimus? Ei – sehän on kirjallisuuskatsaus nykyään. Teoreettinen osaaminen – aina vois olla enemmän, mutta se on sitä priorisointia et mihin halutaan laittaa. Ok ja sit taas tullaan siihen, että jos on 5-vuotinen maisteriohjelma niin se on ihan eri asia kuin et käydä 2-vuotinen tommonen erillinen maisteriohjelma. Silti mä en koe, että se ois puute tai este millekään. Joka tapauksessa jos sä haluat jatkaa jatko-opintoihin niin kylsä sen verran tiedät, että sä osaat niinku tiedät, mistä puhut tyyppisesti. Sitä vois olla enemmän, omalla kohalla vois olla enemmän. Mun mielestä tää on ihan hyvin hanskassa ollu, ainakin tässä meidän kulttuuripolitiikan maisteriohjelmassa. (H6)

Kulttuuripolitiikan työkentän monimuotoisuutta ja sen asiantuntijuudelle asettamia haasteita kuvaten kulttuuripolitiikan alumnit vaikuttivat keskittyvän laaja-alaisemmin pohtimaan yhtä lailla projektiosaamisen, verkostotaitojen ja esimerkiksi taloushallinto-, organisointi-, koordinointi- ja lakitietieteellisen osaamisen merkitystä osana pätevoitymistä oman alansa

asiantuntijaksi. Pelkkä teoriaso ei kuitenkaan alumniin puheen mukaan riittä, sillä sen hahmottaminen osana omaa asiantuntijuutta edellyttää kykyä kommunikoida ja sanoittaa omaa osaamistaan:

*[...] jos miettii sitä, että tää on pääasiassa sel-
lanen koulutus, joka tähtää asiantuntijatyöhön
eli täst koulutuksesta tulee myös aika pitkäl-
ti generalisteja eli teoreettinen osaaminen on
tosi tärkeätä, mutta se mitä siinä on kaikista
tärkeintä on se kyky soveltaa sitä teoriaa. Sitä
meille ei opetettu [...] (H1).*

Teoreettisen osaamisen hahmottaminen osana työelämän tarpeita nähtiin haastavana, mutta samaan aikaan tunnistettiin teoreettisen ymmärryksen rooli oman ajattelun muokkaajana. Akateemisen asiantuntijuuden ytimen muodostava teoreettinen tieto tulisikin ehkä nähdä ope-
tuksessa yhtenä työelämätaimana ja akateemisen osaamisen ulottuvuutena.

Ristiriita akateemisen asiantuntijuuden ja käytännön työelämätaimien välillä vaikuttaa alumniin puheessa sijoittuvan pääasiassa käsitteelliselle tasolle. Käytännössä haastateltavilla näkyy olevan kyky yhdistää nämä kaksi tasoa. Haastateltavain osasta on tunnistettavissa useita tilanteita, joissa alumni kertovat navigoivansa teoreettisen tiedon ymmärryksen ja kentän välillä, ja tätä kautta näkevät pystyvänsä vaikuttamaan kentän toimintaan. Näistä vastauksista kuuluu usko siihen, että yliopisto-opintojen kautta rakentuva asiantuntijuus tuo parhaassa tapauksessa mukanaan mahdollisuuden rakentaa oma työnkuvansa ja roolinsa työelämässä, mutta myös välineet vaikuttaa yhteiskuntaan laajemminkin.

Haastateltavilta kuitenkin vaikuttaa puuttuvan kyky ja välineet käsitteellistää tämä prosessi, mistä puolestaan on tunnistettavissa selvä aukko yliopiston roolissa kulttuuripolitiikan asiantuntijoiden kouluttajana. Akateemisen asiantuntijuuden kriittinen tarkastelu suhteessa työelämätaimoihin osoittaa, että käytännössä nämä elävät rinnakkain osana yliopistossa kätutettua osaamista, mutta yliopistokoulutuksen kautta saatavat välineet tunnistaa, sanallistaa ja

siirtää tämä vuoropuhelu käytäntöön ovat puutteelliset. Asiantuntijuus edellyttää kykyä oman osaamisen ja sen puutteiden tunnistamiseen ja sanoittamiseen (Mäki, 2020), mikä on olennainen osa akateemisiin työelämätaimoihin liittyvää itsesäätelykykyä (Nykänen & Tynjälä, 2012), kuten yksi kulttuuripolitiikan alumni kiteyttää:

Tota, ainaki jostain näistä asioista on kyllä, on taitoa, mutta joo oman osaamisen tunnistaminen ja kuvaaminen, se on vissiin aika yleinen ongelma. Että vaikka niinku aattelee, että joo osaan ja tiian kaikkee juttuja, mutta sitten se, miten sen niinku voi sanallistaa jollekin toiselle on ehkä vähän haastavaa (H7).

Oman osaamisen tunnistaminen edellyttää reflektiotaitoja, joilla on suora vaikutus myös tulevaan työllistymiseen (Kurlin, ym., 2018). Toinen kulttuuripolitiikan alumni kertoo oman osaamisen tunnistamisen merkityksestä erityisesti suhteessa työelämän vaatimuksiin:

Ei oo mitään merkitystä tehdä joku cv vaan niinku ihan oikeasti se pitäis olla silleen, että hahmotellaan, ett millaisia tarpeita sillä niinku niillä kentillä, missä vois kuvitella työllistyvänsä ja vaikei vois kuvitella työllistyvänsä, on. Et musta tuntuu, että se on myös tärkeätä, että se ei oo vaan se, että sä osaat ja tunnistat, että mulla on tämmösiä taitoja, mitäs sitten? Vaan että sä tajuut mihin sä tarjoat niitä ja niinku miten sä sitten verbalisoit ja formalisoit sen sun osaamisen juuri siihen kyseiseen tarpeeseen sopivaksi (H6).

Oman osaamisen tunnistaminen ja reflektiotaidot osana akateemista asiantuntijuutta näyttäytyvät merkittävässä roolissa alan työelämässä, jota leimaa työkenttien ja -tehtävien monimuotoisuus. Tämä puolestaan asettaa haasteita kulttuuripolitiikan yliopistopedagogiikan kehittämiseksi. Nykyaikaisen kollektiiviseen asiantuntijuuteen linkittyvien työelämävalmiuksien ja muiden asiantuntijuuden peruselementtien oppimisen tulisikin sisältyä yliopistotasoihin perusopintoihin.

Nykänen ja Tynjälän (2012) jaottelun mu-

kaisten akateemiseen tiedonmuodostukseen liittyvien taitojen sekä tiedon integraation taitojen välillä siis nähtiin selkeä kuilu. Teoreettisen osaamisen merkitys käytännön työelämässä hahmotettiin selkeämmin, kun puheeksi tuli tutkijan erityinen rooli erilaisten asiantuntijatyyppejen joukossa. Osa haastateltavista sijoitti teoreettisen tiedon ja työelämän tarpeiden yhteensovittamisen ongelmat osaksi akateemisen maailman ja kentän välisen vuoropuhelun puutetta ja harmitteli, etteivät yliopisto-opinnot tarjoa välineitä tällaisen dialogin käymiseen. Toisin sanoen akateemisen tason asiantuntijuuden kumppaniksi kaivattiin yleisempiä työelämätaitoja. Kuten Tynjälä ym. (2020) esittävät, korkeatasoisen asiantuntijuuden kehittämisen edellytyksenä on kyky luoda yhteyksiä näiden välille. Toisaalta teoreettisen osaamisen ja laajan sivistyksen merkitystä korostettiin itseisarvona – myös työmarkkinoilla. Erityisen tärkeää tämän nähtiin olevan yhteiskunnallisen vaikuttamisen kontekstissa, toistaen näin yliopistokoulutuksen laissa määritettyä perustehtävää ja sen merkitystä.

Monimuotoisen ja oppivan asiantuntijuuden kehittyminen opintojen aikana ja niiden jälkeen

Vaikka asiantuntijuuden rakentuminen onkin pitkä ja jatkuva prosessi, yliopisto-opintojen rooli tämän prosessin keskeisenä alkusysäyksestä tunnistettiin selvästi alumnihaastatteluissa. Asiantuntijuuden ja työelämätaitojen kehittymistä yliopisto-opinnoissa kuvattiin prosessiluonteisena, joskin opintokaareen sidottuna. Prosessin luonnollisena päätepisteenä nähtiin kuitenkin vielä tässä vaiheessa tutkinnon valmistuminen. Yliopistokoulutuksen kautta rakentuvalla asiantuntijuudelle hahmotettiin näin selkeä alku ja loppu. Yliopisto-opintojen alkutaivalta määrittä oma kiinnostus alaan työelämäpätevyuden hankkimisen sijaan. Osalla haastatelluista tämä johti epämääräiseen hapuiluun ja ammatilliseen erikoistumiseen tähtäävät valinnat jäivät myöhemmäksi. Toiset taas näkivät opintopolun päässä konkreettisemmän työelämätaivoitteen. Keinot tavoitteen saavuttamiseksi

kuitenkin hakivat muotoaan pitkään. Erilaiset harhapolut näyttäytyivät aineistossa enemmän sääntönä kuin poikkeuksena. Hankaluudet hahmottaa yliopistokoulutuksen kautta hankittava työelämäpätevyys kuvattiin henkilökohtaisista syistä johtuvina, ja perusteluna toimi yliopiston rooli yleissivistävänä koulutusorganisaationa. Näissä vastauksissa opintojen alkuaikojen motivoiva tekijä oli mahdollisuus kasvattaa omaa ymmärrystään maailmasta konkreettisemmän työelämäpätevyuden saavuttamisen sijaan.

Opintojen edetessä syyksi hahmottuivat itsestä irralliset, erityisesti tutkintorakentamiseen ja yliopisto-organisaatioon sidotut tekijät, kuten riittävän ja jatkuvan tuen ja ohjauksen puute esimerkiksi vapaasti valittavien opintojen suhteen heti opintojen alusta lähtien. Tuen ja opinto-ohjauksen tarve kasvoi, kun ymmärrys omien valintojen merkityksestä vahvistui. Yliopiston mahdollisuudet ja jopa henkilökunnan pätevyys valintojen tekemisen tukemisessa nähtiin suhteellisen heikkona, erityisesti kun keskiöön asetui ohjaus työelämätaitojen kasvattamisessa: "[...] yliopiston henkilökunta ei ehkä oo parhaita asiantuntijoita siitä, et millasta niinku työelämäohjausta sitten niinku opiskelijoille" (H4).

Konkreettisella tasolla tukea olisi kaivattu esimerkiksi sen hahmottamisessa, minkälaisia työpaikkoja valmistuneille voisi olla tulevaisuudessa tarjolla sekä tulevaa työllistymistä tukevien verkostojen ja suhteiden luomisessa. Asiantuntijuuden rakentuminen erilaisissa työyhteisöissä ja asiantuntijaverkostoissa siis tunnistettiin, mutta käytännön välineet tähän liittyvän osaamisen rakentamiseen nähtiin puutteellisina. Varsinaisen ohjauksen puutteellisuutta paikattiin ottamalla oppia vanhemmista opiskelijoista ja hakemalla roolimalleja akateemisesta henkilökunnasta. Tämä näkyi vastauksissa, joissa haastateltavan opintoja oli alusta asti motivoinut kiinnostus tutkijan uraan. Näissä vastauksissa heijastui ymmärrys asiantuntijuudesta yhteisöllisissä prosesseina rakentuvana, kun taas työelämässä toimimisen konkreettiset työkalut ja niihin liittyvä osaaminen hahmotettiin vahvemmin yksilön kykynä, kiinnittäen huomion erityisesti kollektiivisen

asiantuntijuuden periaatteiden ja käytännön työelämätaitojen välillä näyttäytyvään erotteeluun. Alumniin puheesta kuuluu ymmärrys asiantuntijuudesta verkostoissa rakentuvana kykynä, joka kehittyy suhteessa yhteisöön (ks. Hakkarainen, Lallimo & Toikka, 2012), vaikka suoranaiset keinot tämän sanoittamiseen olivatkin osin vaillinaiset. Osaamista ja sen tarvetta voidaan siis tunnistaa, vaikka varsinaiset taidot koostuisivat vielä sanoittamattomasta tietotaidosta. Vaikka oman osaamisen käsitteellistäminen jää tällöin melko yleiselle tasolle, osataan silti hahmottaa, minkälaisissa muodoissa ja tilanteissa tavoiteltu asiantuntijuus näyttäytyy. (Hakkarainen & Jääskeläinen, 2006.)

Konkreettisten puutteiden, kuten ohjauksen vähäisyyden, lisäksi kritiikkiä sai osakseen opintojen aikainen ilmapiiri, jonka koettiin vähättelevän valmistuvan mahdollisuuksia hyödyntää yliopistossa hankkimiaan taitoja käytännön työelämässä ja jopa työllistymisen todennäköisyyttä. Näin lohduton kuva opiskelijoiden työelämäpätevyvyydestä vaikuttaa kiinnostavalta suhteessa siihen, että osa haastatelluista koki jo opintojensa aikana olleensa enemmän ammattilaisia kuin opiskelijoita. Tämä kumpusi opintojen aikana tai niitä ennen hankitusta työelämäntuntemuksesta, ei niinkään yliopisto-opintojen mukanaan tuomasta asiantuntijaidentiteetistä. Tästä näkökulmasta haastateltavat korostivat tarvetta tunnistaa myös asiantuntijuuden eri muotoja ja koulutuksen tarjoaman muodollisen pätevyuden ulkopuolisia väyliä sen rakentamiseen. Opiskelija- ja asiantuntijaidentiteettien limittymistä ei haastateltavien mukaan siis tunnisteta: "[...] seki oli ehkä vähän, että vois sanoa jopa vanhanaikainen käsitys, et opiskelija on niinkun semmosessa tiettyssä laatikossa niin pitkään, kunnes se sen maisterinpaperin saa käteen" (H7). Vaikka 2000-luvulla tunnistetaan yhä paremmin myös työssä, harrastuksissa ja sosiaalisessa elämässä rakentuva monimuotoinen ammattilaisuus ja asiantuntijuus (Collin, 2010; Elfving & Kärkkäinen, 2018; Zechner, 2014; Peltomäki, Harjumäki & Husman, 2002; Haapamäki 2002; Raatikainen & Rantala-Nenonen, 2021), kulttuuripolitiikan yliopistokoulutusta tämä trendi ei näytä tavoittaneen.

Lisäksi haastatteluissa esitettiin mahdollisten työnantajien suuntaan toivomus siitä, että myös opiskelu itsessään osattaisiin ymmärtää työkokemuksena erityisesti sitä kautta karttuvien projektitaitojen osalta, jotka kulttuuripolitiikan alumnit kuitenkin kertoivat hallinneensa suhteellisen hyvin jo ennen opintojaan. Asiantuntijuus ei siis ole pelkästään koulutuksen ja sitä seuraavan työelämän itsestään selvä tuotos, vaan muuntuva toimijuus, jota kehitetään ja jossa opitaan pitkin työuraa. Tähän pohjaava ajatus jatkuvan oppimisen ja asiantuntijaroolien kehittymisen merkityksestä pitäisi pystyä tunnistamaan yliopistokoulutuksessa. Yksi keskeisimmistä osaamisen kehittämisaalueista sekä opiskelijan että koulutusorganisaation näkökulmasta on opiskeluaikana ja tutkinnon jälkeen juuri asiantuntijuuden kollektiivinen, yhteisöllinen luonne. Opiskelijan näkökulmasta tämä tarkoittaa ymmärrystä siitä, että oman osaamisen kehittäminen on sidoksissa sekä yksittäisiin työelämäorganisaatioihin että laajempiin verkostoihin. Koulutusorganisaatioiden kannalta puolestaan olisi olennaista tunnistaa, kuinka jo opiskeluaikana kehittyvät kyvyt toimia erilaisissa työtilanteissa yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa rakentavat asiantuntijuudelle välttämätöntä osaamista suhteuttaa ja käyttää omaa asiantuntemustaan yhdessä muiden asiantuntijoiden kanssa.

Koska yhteiskunta ja sen mukana työelämän tarpeet muuttuvat koulutusjärjestelmää nopeammin, tämän fokuksen voidaan nähdä tukevan joustavuuden ja adaptiivisuuden kehittymistä asiantuntijan ominaisuutena eli kykyä luovia eri asiantuntijuuden alueiden välillä, toimia muuttuvissa työelämätilanteissa, jäsentää ongelmia ja tunnistaa mahdollisuuksia (ks. Palonen ym., 2013). Alumnit kuitenkin pohtivat, kuinka esimerkiksi nämä vaatimukset kiteyttäviä ongelmanratkaisutaitoja voisi edes konkreettisesti yliopistossa opettaa:

Mutta joo, ongelmanratkaisutaidot, uskon, että on hyvä tiedostaa, että on ihan ok problematisoida asioita, mutta että sit ne pitää myös osata ratkaista tai luo lisää kitkaa omaan elämäänsä ja niitten viitekehysten ympärille, mitä siellä jo

on. Mutta hirveen kiinnostuksella kuulen, että jos ongelmanratkaisutaidoista on jotain opintoja, että miten se käytännössä toteutetaan. (H6)

Yksi haastatelluista kuitenkin esitti ratkaisuna akateemisen tiedon ja ongelmanratkaisukyvyyn välisen yhteyden hahmottamiseksi sitä, että pyrittäisiin ymmärtämään, miten erilaisia analyttisiä työkaluja ja menetelmiä voitaisiin soveltaa käytännön työelämässä eteen tulevien ongelmien ratkaisuun.

Osalla haastateltavista ei vielä valmistumisensa jälkeenkään ollut selkeää käsitystä omasta asiantuntijuudestaan tai itselle sopivista työpaikoista. Tämä johti siihen, että valmistuttaessa maisterintutkinnon ajateltiin pätevöittävän vaativimpiinkin asiantuntijatehtäviin. Yliopisto-opintojen tuloksena rakentunut ymmärrys työmarkkinoista johti siis toisinaan tilanteeseen, jossa maisterinpätevyys nähtiin automaattisena asiantuntijuuden takeena haettavista työtehtävistä riippumatta. Tämä harhaluulo kuitenkin karisi nopeasti kokemuksen karttuessa. Usea haastateltavista vahvasti asiantuntijuuttaan ja työelämävalmiuksiaan esimerkiksi täydennyskoulutuksen tai työelämävalmennuksen kautta.

Valmistumisen jälkeistä työuraa kuvailtiin silppuiseksi ja epävarmaksi. Monen siirtymää yliopistosta työelämään määrittivät määräaikaisuudet ja projektiluonteisuus. Osana paikoin takkuista siirtymävaihetta oma asiantuntijuus alkoi kirkastua ja samalla kasvoi ymmärrys siitä, minkälaisiin tehtäviin oma pätevyys voikaan taipua. Asiantuntijuuden hahmotettiin rakentuvan tutkinnon lisäksi myös työelämässä hankittujen taitojen kautta. Tämän myötä kehittyi ymmärrys siitä, että asiantuntijuuden rakentuminen jatkuu myös valmistumisen jälkeen ja samalla opintojen aikana jyrkkänä nähty raja opintojen aikaisen ja niiden jälkeisen ajan välillä haalistui. Valmistumista ei enää nähty itsestään selvänä takeena sille, että oppiminen olisi ohi ja tutkintotodistus tekisi haltijastaan valmiin sanan varsinaisessa merkityksessä: "[...] kyl se on niinku semmonen prosessi enemmänkin se työelämässä oleminen" (H7).

Asiantuntijuuden rakentumisen ei siis enää nähty selvärajaisesti alkavan yliopistoon men-

täessä eikä päättyvän sieltä lähtiessä. Sen sijaan asiantuntijuuden nähtiin kehittyvän vähitellen sekä koulutuksen että työelämän tarjoamien yhteisöllisten oppimisen, osaamisen ja soveltamisen kehyksissä. Oppivan, kollektiivisen asiantuntijuuden perustan ja periaatteiden voidaan siis esittää hahmottuneen hitaasti yliopisto-opintojen edetessä. Yliopisto hahmottui haastatteluissa päällisin puolin organisaationa, jonka läpi kuljetaan. Toisaalta alumnien puheesta kuuluu ajatus siitä, että yliopisto asiantuntija- ja asiantuntijakouluttajaorganisaationa pysyy mukana myöhemminkin. Haastattelujen pohjalta vaikuttaisi kuitenkin siltä, että asiantuntijuuden kehittymisen prosessiluonteisuus sisäistetään vasta valmistumisen jälkeen.

Johtopäätökset

Tässä artikkelissa tarkastelimme kulttuuripolitiikan alumnien kokemuksia yliopisto-opintojen roolista asiantuntijuuden rakentumisessa, työelämätaitojen opiskelussa ja työelämään siirtymisen tukemisessa. Aineiston analyysin tulokset voidaan tiivistää kolmeen keskeiseen huomioon. Ensiksi, alumnit kokivat yliopisto-opinnoissa tavoitellun asiantuntijuuden rakentuvan teoreettiselta pohjalta alakohtaisen substanssiosaamisen kautta, mikä hahmotettiin käytännön työelämätaitojen vastakohtana. Toiseksi, alumnit näkivät asiantuntijuuden kehittyvän yliopisto-opinnoissa selkeästi opintokaareen sidottuna prosessina. Kolmanneksi, käytännössä varsinaisen asiantuntijuuden koettiin rakentuvan ja syvenevän vasta opintojen jälkeen.

Kulttuuripolitiikan korkeakoulutetut osajat spesifinä kollektiivisen asiantuntijuuden muotonaan korostavat huomiota siitä, kuinka 2000-luvun työelämän, koulutuksen ja yhteiskunnan yhtenä keskeisimpänä haasteena on kyky tunnistaa, tunnustaa ja kohdata erilaisia tiedon ja asiantuntijuuden muotoja. Kulttuuripolitiikan yliopisto-opintojen kautta rakentuva asiantuntijuus, jos jokin, edellyttää vuoropuhe-
luja ja perinteisten selittämisen- ja ymmärtämistapojen jatkuvaa haastamista, sekä oman tiedon ja

tieteenalan selitysvoiman rajallisuuden ymmärtämistä ja hyväksymistä.

Vaikka pienehkön aineiston pohjalta onkin haastavaa esittää johtopäätöksiä tai kehittämisehdotuksia, nostaa aineiston analyysi esiin selviä ongelmakohtia asiantuntijuuden kehittymisen ja kulttuuripolitiikan yliopistokoulutuksen välisessä suhteessa. Tässä artikkelissa tarkastellut muuttuneen ja muuttuvan asiantuntijuuden haasteet kulttuuripolitiikan yliopistokoulutuksen kontekstissa voidaan aineiston analyysin pohjalta kiteyttää kahdella eri tasolla. Yhtäältä voidaan esittää yliopisto-opintojen roolin asiantuntijuuden rakentumisen ja sitä kautta työelämään siirtymisen tukemisessa olevan melko rajallinen. Yliopisto-opinnoista tavoitellun asiantuntijuuden ymmärrettiin pääosin rakentuvan alakohtaisen substanssiosaamisen kautta ja sen koettiin käytännössä rakentuvan teoreettiselle pohjalle niiden vastapariksi nostettujen käytännön työelämätaitojen sijaan. Toisaalta asiantuntijuuden kehittymistä yliopisto-opinnoissa kuvattiin alumnahaastatteluissa vahvasti opintokaareen sidottuna prosessina, vaikka käytännössä asiantuntijuuden koettiin rakentuvan vasta opintojen jälkeen.

On siis selvää, että tarvitaan uudenlaisia ratkaisuja tarjoamaan uusia tiedon rakentamisen ja välityksen malleja ja tapoja kulttuuripolitiikan alan korkeakoulutettujen asiantuntijuuden tukemiseksi ja tunnistamiseksi. Staattinen, yksilöllisenä kognitiivisena ominaisuutena nähty korkeakoulutuksen kautta hankittu asiantuntijuus menettää vähitellen merkitystään ja sovellettavuuttaan työelämässä. Siksi myös tutkinnon jälkeiseen asiantuntijuuden kehittämiseen vaaditaan ratkaisuja, jotka tukevat asiantuntijuuden jatkuvaa kehittymistä monimuotoistuvassa työelämässä. Näiden haasteiden keskiössä on aineiston analyysin perusteella erityisesti monipuolisen käsitteellisen tiedon ja käytännöllisen osaamisen linkittäminen, sanoittaminen ja tunnistaminen.

Tämä näyttäytyy erityisen selvästi haasteltavien viittauksissa kahden korkeakoulun malliin. Alumniin puheessa toistuva tuttu dikotomia teorian ja käytännön välillä tarjoaa mahdollisuuden pohtia, minkälaisia asiantuntijuuk-

sia yliopistot ja ammattikorkeakoulut tuottavat ja mikä on näiden kahden välinen roolijako. On huomattava, että nykyaikaisen tietoyhteiskunnan asiantuntijoilta vaatima osaaminen ei ole niinkään tietyn käytännön työn tekemistä tai laitteen käyttämistä, vaan myös abstraktia, teoreettista ja menetelmällistä tiedontuotantoon ja soveltamiseen liittyvää osaamista. Yliopistokoulutuksen kautta hankitut asiantuntijuuteen liitetyt ja usein käytännön työstä etäisiksi nähdyt teoreettiset ja menetelmälliset taidot tulisi-kin tunnistaa suoremmin tietotyön tekemisen ennakkoehtoina ja työvälineinä. Nykyaikaisen asiantuntijuuden edellyttämiä työelämätaitoja ei siis ole välttämätöntä ymmärtää ainoastaan konkreettisina, tieteelle ja tutkimukselle ulkoisina "välineinä", jotka tulisi opettaa tieteellisen sisällön lisäksi - ja toistaa näin teoreettisen ja käytännöllisen työn vastakkainasettelua. Asiantuntijuuden lähestyminen teoreettisella ja tiedon tuotannollisella tasolla saattaakin olla yliopistokoulutuksen ammattikorkeakoulumaailmasta erottava tekijä. Vaikka yhteistyötä näiden kahden instituution välillä tulisikin ehkä olla enemmän, työelämän vaatimukseen vastamaan kykenevien asiantuntijoiden kouluttaminen ei edellytä tämän duaalimallin purkamista tai kulttuuripolitiikan yliopistokoulutuksen kehittämistä ammattikorkeakoulujen suuntaan. Kaikki työelämä ei ole "käytännön työtä", eikä ratkaisu voi olla se, että myös yliopistokouluteuista tehdään "ammatintekijöitä".

Aineiston pohjalta merkittävimpänä kipupisteinä näyttäytyy yliopistojen kyvyttömyys tarjota opiskelijoille välineitä ja tukea oman asiantuntijuuden monipuoliseen rakentamiseen, tunnistamiseen ja sanoittamiseen jo opintojen aikana. Tiedemaailman ulkopuolella muodostuvaan tietoon ja asiantuntemukseen tulisi siksi akateemisessa koulutuksessa kiinnittää entistä enemmän huomiota. Tätä varten yliopiston henkilökunta tarvitsisi syvempää ymmärrystä asiantuntijuudesta ja sen muodoista, mikä puolestaan edellyttää tiiviimpiä suhteita yliopiston ulkopuolisiin tahoihin. Toisaalta voidaan esittää, että yliopistoissa opiskelijoita kohdellaan liikaa edelleen jonkinlaisena tabularasana, joiden olemassa olevaa työkokemusta ei

tunnisteta tai osata integroida oppimisprosessiin. Haastateltavat korostivat tarvetta tunnistaa asiantuntijuuden eri muotoja ja koulutuksen tarjoaman muodollisen pätevyyden ulkopuolisia väyliä sen rakentamiseen. Näin ollen aineisto vahvistaa ajatusta siitä, että asiantuntijuus tulisi myös yliopistokoulutuksessa ymmärtää jatkuvasti ja yhteisöllisesti kehittyvänä kollektiivisena toimijuutena.

On kuitenkin huomattava, että yliopisto ei pysty edes kouluttamaan valmiita asiantuntijoita, sillä asiantuntijuus on kumuloituva prosessi, kuten artikkelimme aineisto osoittaa. Työelämävalmiuksia pitää toki pystyä opettamaan yliopistossa enemmän, mutta ei ainoastaan yliopiston sisällä. Vaikka yliopistokoulutus nähdäänkin pääosin tutkijakoulutuksena, myös yleisten työelämätaitojen opetukselle ja tunnistamiselle on yliopistomaailmassa selkeästi tilaa – erityisesti tarkasteltuna suhteessa Nykäsen ja Tynjälän (2012) erottelemiin akateemisiin työelämätaitoihin. Tutkimuksessa tämä mahdollisuus siis tunnistetaan, mutta kuten aineistomme analyysi osoittaa, käytännössä näiden taitojen opettaminen on suhteellisen vähäistä.

Kulttuuripolitiikan yliopisto-opetuksessa voidaan siis tunnistaa selvä aukko monipuolisen asiantuntemuksen kehittämisen välineiden sekä erilaisten asiantuntijuuksien tunnistamisen tukemisessa. Koska aineistosta nousee vahvasti ajatus asiantuntijuuden ja työelämätaitojen kehittymisestä vasta työelämään siirtymisen jälkeen, yhteydet yliopiston ulkopuoliseen maailmaan opintojen aikana saattaisivat olla asiantuntijuuden kasvun kannalta jopa keskeisempiä. Yksi mahdollinen ratkaisu tähän saattaisi olla aineistossa työelämätaitojen karttumisen kohdalla olennaisiksi nostettujen harjoittelujen ja/tai työelämäprojektien lisääminen. Toisaalta voidaan kuitenkin esittää perusteltu huoli siitä, mikä on alakohtaisen substanssiosaamisen paikka, jos yleisiin työelämätaitoihin keskitytään korkeakoulutuksessa liikaa. Yliopisto-opintojen kautta hankittava osaaminen ja asiantuntemus tulisikin siis hahmottaa omana, spesifinä työelämätaitojen muotonaan. Toisaalta alumniin puheessa kaikuva huoli siitä, että myös yliopistokoulutuksen läpäisee uuslibe-

raali, talous- ja tuottavuuskeskeinen työelämämantra antaa viitteitä siitä, että työelämätaitojen opetuksen roolia, muotoa ja merkitystä kulttuuripolitiikan yliopistokoulutuksessa tarkastelevalle tutkimukselle on todellinen tarve. Näiden ongelmakohtien ratkaiseminen on haastavaa, sillä kasvavat paineet saada opiskelijat tekemään tutkinnot mahdollisimman nopeasti on ristiriidassa asiantuntijuuden teorioiden kanssa. Koska asiantuntijuuden kehittyminen on pitkä, läpi elämän jatkuva yhteisöllinen prosessi, paineet valmistua nopeasti eivät välttämättä tue tätä. Erityisen ongelmallisena tämä näyttäytyy tarkasteltaessa aineistossakin keskeiseksi nousevien itsesäätytaitojen kehittymistä. Opintojen suorittaminen usein nopeassa, ylhäältä käsin sanellussa tahdissa ei ole omiaan mahdollistamaan näiden erityisesti asiantuntijuuden kehittämisen ensivaiheiden kannalta olennaisien taitojen rakentumista.

Tässä artikkelissa esitettyä ajatusta kollektiivisen, oppivan ja monimuotoisen asiantuntijuuden tunnistamisen ja kehittämisen ymmärtämisestä työelämätaidona tukee keskeisimmin kolme seikkaa. Ensiksi, merkittävä osa korkeakoulutetuista ihmisistä työskentelee muualla kuin tutkimuksen parissa, minkä vuoksi korkeakoulut tuottavat itse enimmäkseen muuta kuin suoraan tieteelliseen tiedonmuodostusprosessiin kytkeytynyttä työvoimaa. Tieteellinen tieto vaikuttaa yhteiskunnassa siis nimenomaan sen soveltajien, jakajien ja välittäjien kautta, jotka myös jatkuvasti tuottavat uutta tietoa ja kehittävät asiantuntemustaan. Toiseksi, korkeakoulutettujen suuri määrä väestössä tarkoittaa sitä, että akateemisen asiantuntijuuden tiedonmuodostukseen ja asiantuntemukseen liittyviä tapoja käytetään monissa muissakin yhteyksissä. Kansalaisyhteiskunnan toiminnassa syntyvä ja muodostuva tieto voi antaa virikkeitä ja ideoita myös tieteelliselle tiedonmuodostukselle. Akateemista asiantuntijuutta ei siksi tulisi nähdä muusta yhteiskunnasta erillisenä, vaan siihen integroituneena prosessina. Kolmanneksi, myös akateemisen asiantuntijuuden ja tieteellisen tiedonmuodostusprosessin ulkopuolella muodostuu ja syntyy asiantuntemusta, joka yliopistokoulutuksen saaneiden asiantuntijoiden tulisi

kyetä tunnistamaan.

Alumnien kuvaama kulttuuripolitiikan yliopistokoulutuksen keskeisin haaste liittyy kyvyttömyyteen tarjota välineitä monipuolisen teoreettisen tiedon ja käytännöllisen osaamisen linkittämiseen. Opiskelijoiden mukaan tämä koskee erityisesti oman asiantuntijuuden rakentamista, sanoittamista ja tunnistamista opintojen aikana. Alumnit näkevät nämä tekijät keskeisinä haasteina, jotka vaikuttavat koulutuksen kykyyn valmistaa opiskelijoita muuttuvien

työelämän vaatimusten kohtaamiseen. Parempi tuki näiden tekijöiden tunnistamiseen voisi vahvistaa korkeakoulutettujen valmiuksia reagoida työelämän muutoksiin sekä oman pohjakoulutuksensa että työelämässä tapahtuvan oppimisen kautta. Vain näin voidaan synnyttää monipuolisia, oppivia ja osaavia kollektiivisen asiantuntijuuden sommitelmia erilaisten ongelmien ratkaisemiseksi myös kulttuuripolitiikan alan työelämässä.

Lähteet

- Alasuutari, P. (2012) *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Ammattikorkeakoululaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>
- Ball, Stephen J. (2008). Performativity, privatisation, professionals and the state. Teoksessa B. Cunningham (toim.) *Exploring Professionalism*. Bedford Way Papers.
- Billings, D. (2003). Generic Cognitive Abilities in Higher Education: An international analysis of skills sought by stakeholders. *Compare: A Journal of Comparative and International Education* 33(3), 335–350.
- Braun, V. & Clarke, V. (2022) Conceptual and design thinking for thematic analysis. *Qualitative psychology* (Washington, D.C.) 9 (1), 3–26
- Collin, K. (2010). *Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus: Koulutuksen ja työelämän näkökulma*. Helsinki: WSOY.
- Collins, H., & Evans, R. (2008). *Rethinking Expertise*. Chicago: University of Chicago Press.
- Elfving, E., & Kärkkäinen, S. (2018). Sosiaalityön asiantuntijuus vastaanottopalveluissa. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen Aikakauslehti*, 26(4), 361–369.
- Friedrich, T., Vessey, W., Schuelke, M., Ruark, G. & Mumford, M. (2009). A framework for understanding collective leadership: The selective utilization of leader and team expertise within networks. *The Leadership Quarterly* 20 (2009) 933–958.
- Haapakoski, A. (2002). Suuren ja pienen tarinan välissä – uusien asiantuntijaryhmien ammatillisen tiedon rakentuminen. Teoksessa: I. Pirttilä & S. Eriksson (toim.) *Asiantuntijoiden areenat* (105–118). Jyväskylä: Sphi
- Hakkarainen, K. & Paavola, S. (2006). Kollektiivisen asiantuntijuuden mahdollisuuksia ja rajoituksia – kognitiotieteellinen näkökulma. Teoksessa J. Parviainen (toim.) *Kollektiivinen asiantuntijuus*. Tampereen yliopistopaino, 21
- Hakkarainen, P. & Jääskeläinen, P. (2006). Osaamisesta ammatinhallintaan. Teoksessa A. Eteläpelto & J. Onnismaa (toim.) *Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu*. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Hakkarainen, K., Lallimo, J. & Toikka, S. (2012). Kollektiivinen asiantuntijuus ja jaetut tietokäytännöt. *Aikuiskasvatus* 32: 4., 246–256.
- Hakkarainen, K. (2013). Mapping the research ground: Expertise, collective creativity, and shared knowledge practices. Teoksessa H. Gaunt & H. Westerlund (toim.): *Collaborative Learning in Higher Music Education* (13–26). Surrey, UK: Ashgate.
- Hakkarainen, K. (2017). Kollektiivinen luovuus, yhteisöllinen oppiminen ja itsensä ylittäminen. *Aikuiskasvatus* 31 (1), 47–56.
- Hörkkö, E., & Silvennoinen H. & T. Järvinen (2019). Henkilöstön suosimat työssä oppimisen muodot. *Hallinnon tutkimus*, 38(2), 73–88.
- Isacsson, A., Slotte, S. & Wicström-Grotell, C. 2020: Future work skills in higher education. Learning to be an international intrapreneur. Teoksessa K. Mäki (toim.) *Oppiva asiantuntija vai asiantuntijaksi opiskeleva? Korkeakouluopiskelijoiden työelämävalmiuksien kehittäminen*, (52–63). Haaga-Heliana julkaisut 10/2020.
- Jakonen, M. (2017). *Vastatieto. Tulevaisuuden asiantuntijuutta etsimässä*. Helsinki: Suomen Eduskunta.
- Koivunen, N. (2009). Collective expertise: Ways of

- organizing expert work in collective settings. *Journal of Management & Organization* Vol. 15, issue 2, 258–276.
- Konttinen, E. (1991). *Perinteisesti moderniin. Profioiden yhteiskunnallinen synty Suomessa*. Vastapaino. Tampere.
- Korvela, P. & Vuorelma, J. (2017). *Puhun niin totta kuin osaan*. Docendo. Jyväskylä.
- Kukkonen, J. (2018). Kokemuksen tutkimuksen metatiede: kokemuksen käsitteen käytön ja kokemuksen ehtojen tutkimus. Teoksessa J. Toikkanen & I. Virtanen (toim.) *Kokemuksen tutkimus IV. Kokemuksen käsite ja käyttö*. Rovaniemi: Lapland University Press.
- Kumpulainen, K.; Fingerroos, O.; Pyykkönen, M. & Vierimaa, S. (2020). Miten työelämälaheisyys saadaan opetus suunnitelmatalon osaksi käytännön opetusta? Esimerkinä kulttuurialan koulutus. Teoksessa A. Virtanen, J. Helin & P. Tynjälä (toim.) *Työelämäpedagogiikka korkeakoulutuksessa* (132–136). Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos. <http://urn.fi/URN:IS-BN:978-951-39-8414-4>
- Kurlin, A., Suorsa, O., Carver, E. & Taulu, H. (2018). Yliopistojen maisteri- ja tohtoriuraseurantakyselyiden 2017 tulokset. Yliopistojen työelämä- ja urapalveluiden Aarresaari-verkosto. https://www.aarresaari.net/download/89/uraseurantajen_2017Raportti.pdf.
- Lelebina, O. & Gand, S. 2018: Beyond “Hero-based” Management: Revisiting HRM Practices for Managing Collective Expertise. *Relations industrielles / Industrial Relations*, 73(1), 39–66.
- Mäki, K. (2020). *Oppiva asiantuntija vai asiantuntijaksi opiskeleva? Korkeakouluopiskelijoiden työelämävalmiuksien kehittäminen*. Haaga-Helina julkaisut 10/2020.
- Mäki, K. & Siirilä, J. (2020). Löytävätkö korkeakoulu ja työelämä toisensa korkeakouluopinnoissa? Teoksessa K. Mäki (toim.) *Oppiva asiantuntija vai asiantuntijaksi opiskeleva? Korkeakouluopiskelijoiden työelämävalmiuksien kehittäminen*, (103–111). Haaga-Helina julkaisut 10/2020.
- Noordegraaf, M. (2007). From “Pure” to “Hybrid” Professionalism. Present – Day Professionalism in Ambiguous Public Domains. *Administration and Society*, 39 (6), 761–785.
- Nykänen, S., & Tynjälä, P. (2012). Työelämätaitojen kehittämisen mallit korkeakoulutuksessa. *Aikuiskasvatus*, 32 (1), 17–28. [doi:10.33336/aik.93966](https://doi.org/10.33336/aik.93966)
- Onnismaa, J. (2013). Ohjausdialogin laatu korkeakoulujen työelämälahtöisessä täydennyskoulutuksessa. Teoksessa A. Rouhelo & H. Trapp (toim.) *Tulevaisuuden asiantuntijuutta rakentamassa*, (28–44). FUTUREX – Future Experts -hanke. Turku: Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahea.
- Palonen, T., Boshuizen, H., Hytönen, K., Hakkarainen, K. & Lehtinen, E. (2013). Nousevat ja nopeasti muuttuvat asiantuntijuuskäytännöt ja niihin kouluttautuminen. Teoksessa A. Rouhelo & H. Trapp (toim.) *Tulevaisuuden asiantuntijuutta rakentamassa*, (16–27). FUTUREX – Future Experts -hanke. Turku: Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahea.
- Parviainen, J. (2006). *Kollektiivinen asiantuntijuus*. Tampere: Tampere University Press. Print.
- Peltomäki, P., Harjumäki, P. & Husman, K. (2002). Muuttuva auttamistyön asiantuntijuus – kriisityön ja työterveyshuoltotoiminnan tarkastelua. Teoksessa I. Pirttilä & S. Erikson (toim.) *Asiantuntijoiden areenat*. Jyväskylä: SoPhi.
- Pyykkönen, M., Kumpulainen, K. & Vierimaa, S. (2019). Työn muutoksen haasteet kulttuurialan korkeakoulutuksen työelämäpedagogiikalle. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja* 4/2019, 45–61.
- Pyöriä, P. (2006). Tietoyhteiskunta, tietotyö ja asiantuntijuus. Teoksessa: Parviainen J. (toim.) *Kollektiivinen asiantuntijuus*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Raatikainen, E. & Rantala-Nenonen, K. (2021). Transversaaliset taidot ammatillisen kasvun jäsentäjänä. Teoksessa M. Jakonen, P. Houni, A. Mutanen, I. Halonen & P. Aali (toim.) *Työn järjestyksiä*. Jyväskylä: YFI julkaisuja 11. Jyväskylän yliopisto.
- Rouhelo, A. ja Trapp, H. (toim.) (2013). *Tulevaisuuden asiantuntijuutta rakentamassa*. FUTUREX – Future Experts -hanke. Turku: Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahea.
- Saaristo, K. (2000). *Avoimien asiantuntijuuksien ympäristökysymys ja monimuotoinen ekspertiisi*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Scarborough, H. (1996). Understanding and managing expertise. Teoksessa H. Scarborough (toim.) *The Management of Expertise* (23–47). Basingstoke: Macmillan.
- Susskind, R. & Susskind, D. (2016). *The Future of the Professions. How technology will transform the work of human experts*. Oxford: Oxford University Press.
- Tynjälä, P. (2008) Työelämän asiantuntijuus ja korkeakoulupedagogiikka. *Aikuiskasvatus* 28 (2) <https://doi.org/10.33336/aik.93812>
- Tynjälä, P., Virtanen, A. & Helin, J. (2020). Työelämäpedagogisia malleja. Teoksessa A. Virtanen, J. Helin & P. Tynjälä (toim.) *Työelämäpedagogiikka korkeakoulutuksessa* (15–21). Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos. <http://urn.fi/URN:IS-BN:978-951-39-8414-4>
- Ursin, J., Hyytinen, H. & Silvennoinen, K. (toim.) (2021). *Korkeakouluopiskelijoiden geneeristen taitojen arviointi: Kappas!-hankkeen tuloksia*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:6.

Vipunen 2022: Opetushallinnon tilastopalvelu. Opetushallitus ja Opetus- ja kulttuuriministeriö. Helsinki.

Väliverronen, E. (2016). *Julkinen tiede*. Helsinki: Gaudeamus. State University of New York Press. New York.

Welker, R. (1992). *The Teacher as Expert. Theoretical and Historical Examination*.

Yliopistolaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>

Zechner, M. (2014). *Hyvinvointitieto: kokemuksesta, hallinnollista ja päätöksentekoa tukevaa?* Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Tutkimuksia 15.

Loppuviitteet

1. Kulttuurit ja yhteisöt muuttuvassa maailmassa -tutkinto-ohjelman sivusto: <https://www.jyu.fi/fi/tule-opiskelemaan/tutustu-aloihimme/yhteiskunta-historia-ja-filosofia/kulttuurit-ja-yhteisot-muuttuvassa-maailmassa> (haettu 23.11.2023).

Abstract in English

"It was so clearly a researcher training": Alumni experiences on the role of cultural policy university studies in the construction of expertise

One of the central challenges of working life and education in the 21st century is the ability to recognize, acknowledge, and encounter different forms of knowledge and expertise. This is particularly evident in the cultural field, which is characterized by both the cooperation of actors beyond the fields of art and culture and a project work-focused working life structure, posing challenges for the training of experts. In this article, we examine the experiences of cultural policy alumni regarding the role of university studies in developing their expertise, studying working life skills, and supporting the transition to working life. The data for the ar-

ticle consists of thematic interviews with eight alumni who studied subjects relevant to the cultural field. Based on the data, the key challenge for building expertise appears to be the inability of university education in cultural policy to offer tools for students to link versatile theoretical knowledge and practical competence, and thus for building, articulating, and identifying their own expertise already during their studies. We interpret this as an indication of the challenges of university education in cultural policy to recognize the demands for expertise brought about by the changing working life and to understand the identification and development of different forms of expertise as a working life skill in itself.

Keywords: academic expertise, workplace skills, university education in cultural policy, collective expertise

Kirjoittajat

Miia Huttunen, YTT, kulttuuripolitiikan yliopistonopettaja, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto, miia.j.huttunen@jyu.fi

Mikko Jakonen, YTT, Yhteiskuntapolitiikan professori, Yhteiskuntatieteiden laitos, Itä-Suomen yliopisto, mikko.jakonen@uef.fi

Kaisu Kumpulainen, YTT, kulttuuripolitiikan yliopistonopettaja, Yhteiskuntatieteiden ja filo-

sofian laitos, Jyväskylän yliopisto, kaisu.kumpulainen@jyu.fi

Sanna Vierimaa, YTM, suunnittelija, Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta, Oulun yliopisto ja väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto, sanna-mari.vierimaa@oulu.fi.

Emmi Villman, FM, Kotoutumisohjaaja, Jyväskylän kaupunki, emmi.villman@jyvaskyla.fi